УДК 339.187.6 (477)

Скоцик В. Є.,
к.с.-г. н., доцент докторант
Білоцерківський національний аграрний університет

ЛІЗИНГ ЯК ДЖЕРЕЛО ОНОВЛЕННЯ ПАРКУ ТЕХНІКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Матеріально-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств досягло критичної межі. Так, кількість основних технічних засобів, що вибувають з експлуатації, у 10-20 разів перевищують кількість придбаних нових. Водночас, майже 80% наявної в сільськогосподарських підприємствах техніки відпрацювало амортизаційний термін експлуатації і потребує значних затрат на підтримання її в робочому стані. Рівень технічної готовності в напружені періоди робіт не перевищує 70-75%, що призводить до порушень технології вирощування сільськогосподарських культур, а щорічні втрати зерна при збиранні врожаю досягають 5-10 млн. тонн і значна його кількість переходить із класу продовольчого в кормовий.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці українських вчених Бєлявцева М. І., Опаріна В. М., Пащенка П. М., Соловей Н. О., Погорєлової Н. П. та ін. ілюструють актуальність проблеми застосування лізингу сучасними вітчизняними підприємствами у своїй діяльності. Проте через динамізм сучасних соціально-економічних, політичних процесів зазнають відповідних змін і умови здійснення лізингових операцій, які не завжди носять позитивний характер, потребують швидкого реагування і недостатньо вивчені.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо використання лізингу сільськогосподарської техніки, як джерела оновлення технічної бази виробників сільськогосподарської продукції

Виклад основного матеріалу дослідження. Виправлення такої ситуації не є можливим без впровадження новітніх технологій на основі модернізації та техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва. За розрахунками науковців, для досягнення рівня технологічної потреби необхідно щороку поставляти селу 70,0 тис. тракторів, 7,5 тис. зернозбиральних комбайнів, 17,9 тис. сівалок різного типу та сотні одиниць іншої техніки і обладнання.

Одним із найефективніших заходів як для сільгосптоваровиробника, сільгоспмашинобудування, так і для держави є фінансовий лізинг. За користування технікою сільгосптоваровиробник середньорічно сплачує близько чотирьох відсотків вартості техніки, що в кілька разів нижче розміру плати за банківськими кредитами, а бюджет уже в перший рік одержує платежі у вигляді податків, зборів понад 50% вартості техніки, придбаної у фінансовий лізинг [1, с. 62].

Станом на 01.01 2011 р. із часу започаткування фінансового лізингу (1998 р.) сільгосптоваровиробникам на вигідних для них умовах передано у фінансовий лізинг більше 20,5 тис. одиниць техніки на суму 1,96 млрд. грн., із них 1166 зернозбиральних комбайнів та жаток до них на суму 577,9 млн. грн., 6619 тракторів 345,7 млн. грн. На 2011 р. сільгосптоваровиробниками було замовлено придбання технічних засобів та обладнання на суму 2,7 млрд. грн., в тому числі: 479 зернозбиральних комбайнів, 1580 тракторів та 11290 одиниць іншої техніки та обладнання.

Для виконання замовлення сільгосптоваровиробників у придбанні ними технічних засобів на умовах фінансового лізингу Національна акціонерна компанія «Украгролізинг» просить при формуванні проекту Державного бюджету України на 2013 р. передбачити дві бюджетні програми, що діють у поточному бюджетному році. Так, передбачено збільшення статутного фонду Національної акціонерної компанії «Украгролізинг» для закупівлі технічних засобів для агропромислового комплексу з подальшою передачею їх на умовах фінансового лізингу з обсягом фінансування 669,3 млн. грн., із них кошти загального фонду державного бюджету – 500,0 млн. грн. і 169,3 млн. грн. коштів спеціального фонду, у тому числі від повернення коштів у частині відшкодування сільськогосподарської техніки, переданої суб'єктам господарювання на умовах фінансового лізингу – 157,3 млн. грн. і 12,0 млн. грн. коштів, що надійдуть у рахунок погашення заборгованості за кредитами, залученими державою або під державні гарантії і наданими для закупівлі сільськогосподарської техніки іноземного виробництва, переданої сільгосптоваровиробникам та іншим суб'єктам господарювання. Окрім того, визначено заходи по операціях фінансового лізингу вітчизняної сільськогосподарської техніки з обсягом надання кредиту із загального фонду державного бюджету – 500,0 млн. грн.

Реалізація таких пропозицій у зазначених обсягах дасть можливість Компанії на замовлення сільгосптоваровиробників придбати і передати їм на умовах фінансового лізингу техніки та обладнання в кількості майже 6,0 тис. одиниць, із них – 213 зернозбиральних комбайнів, 704 трактори та БІЛЬШЕ 5,0 тисяч одиниць іншої сільськогосподарської техніки. Цією технікою уже в 2013 р. буде зібрано врожай зернових на

площі 46,8 тис. га та виконано обсяг механізованих робіт на плоті 502,7 тис. га умовних гектарів, а державний бюджет у вигляді податків і зборів додатково одержить більше 600,0 млн гривень. Крім того, зазначене дасть можливість зберегти робочі місця на селі та сприятиме відродженню села.

Розглянувши сферу фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки, варто відзначити проблеми, які перешкоджають розвитку лізингу в Україні: недостатній ступінь готовності лізингового законодавства; тривалий термін амортизації більшої частини техніки; низька платоспроможність потенційних лізингоодержувачів, економічна та соціальна нестабільність, які призводять до високих ризиків для лізингу в Україні [2, с. 33].

Дефіцит технічних засобів, незадовільний економічний стан більшості сільськогосподарських підприємств та зниження купівельної спроможності споживачів сільськогосподарської продукції щодо можливостей придбання технічних засобів зумовлюють необхідність використання агролізингових операцій. Перелічені передумови мають негативну природу, вони небажані й тимчасові, проте навіть якщо ситуація достатньою мірою стабілізується, то об'єктивна необхідність агролізингу залишиться, оскільки цей інструмент є важелем стимулювання модернізації сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі [3, с. 156].

Оцінюючи умови роботи основних лізингових компаній України, варто зазначити, що найбільш вигідні умови лізингу надає компанія ТОВ «УніКредит Лізинг», яка має не лише широкий асортимент якісної техніки та обґрунтовану маркетингову політику, але й вигідні умови надання в лізинг техніки. Такі компанії, як VAB Лізинг, Раффайзен Лізинг Аваль, Credit Europe Leasing, Євро Лізинг також мають досить вигідні умови співробітництва для клієнтів та надають широкий асортимент якісної техніки у лізинг.

У свою чергу, компанія НАК «Украгролізинг», незважаючи на досить вигідні умови надання техніки в лізинг, перебуває на останніх щаблях у рейтингу лізингових компаній України, що зумовлено незадовільним рівнем якості техніки, яка передається у лізинг (обмежений перелік вітчизняної техніки, визначений міжвідомчою експертною радою) та низькою якістю маркетингової політики компанії.

Вважаємо, що з метою активізації діяльності компанії НАК «Украгролізинг» на ринку послуг фінансового лізингу її діяльність повинна розвиватися на наступних напрямках:

- оптимізація регіональної структури компанії. Компанія має максимально оптимізувати свої регіональні відділення, за можливості створити міжрегіональні центри, які будуть обслуговувати передані об'єкти лізингу. Основною задачею роботи регіональних відділень компанії є консультування потенційних клієнтів, просування техніки, яка повторно передається в лізинг, а також перевірка платоспроможності та;розширення переліку техніки що передається у лізинг. Розширення переліку техніки що передасться в лізинг є одним із основних засобів залучення нових клієнтів до обслуговування компанії. При цьому, якщо передача в лізинг лише вітчизняної політики є елементом державної підтримки вітчизняного машинобудування, то наявність переліку техніки визначеного Міжвідомчою експертною радою (МЕР) є штучним обмеження асортименту техніки. Рекомендується максимально знизити обмеження для вітчизняних виробників техніки в питаннях передачі їх продукції в лізинг через НАК «Украгролізинг» за допомогою усунення обмежень МЕР;

- посилення контролю за системністю платежів клієнтів. Необхідно розділити підрозділи компанії, які займаються передачею техніки в лізинг і контролем за її збереженням і виплатою лізингових платежів. При цьому служби контролю по можливості мають бути мобільними і максимально незалежними від підрозділів що видають техніку і від клієнтів компанії;

- створення власних чи підписання договорів про співпрацю з існуючими сервісними центрами. Сервісні центри є важливими партнерами лізингових компаній, особливо в питаннях підготовки техніки до повторної передачі в лізинг. Щодо співпраці з сервісними організаціями, то є два основних способи. Перший це створення власної мережі сервісних центрів, другий це підписання партнерських договорів І існуючими сервісними центрами. Створення власних сервісних центрів ми вважаємо недоцільним, оскільки функціонування державної системи СТО навряд чи буде ефективною, і це відкриє додаткове поле для зловживань. Тому ми рекомендуємо підписати партнерські договори з існуючими СТО та сервісними центрами виробників. При цьому в компанії має працювати група технічних спеціалістів, які зможуть оцінити необхідність ремонту і якість проведених ремонтних робіт;

- налагодження співпраці із страховими партнерами. Так, при виборі страхової компанії необхідно обирати надійного партнера-страхову компанію, яка запропонує оптимальне співвідношення ціни/якості послуг. При цьому оптимальним способом вибору партнера є прозорий тендер, коли всі гравці страхового ринку, що відповідають вимогам НАК, матимуть можливість прийняти участь в тендері. Це дозволить знизити вартість страховки для позичальника за рахунок усунення посередників (агентів), між страховими компаніями та власниками страхового майна;

- аналіз можливості співпраці НАК «Украгролізинг» із партнерами в банківській сфери. Розглядаючи послуги фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки, варто відмітити значну кількість лізингових компаній, що входять до організаційної структури фінансової компанії, найчастіше банку, Це створює додаткові переваги компанії щодо реалізації запланованих проектів із лізингу, оскільки існує постійна фінансова підтримка з боку банківської установи, Серед таких компаній

варто виділити Раффайзен Лізинг Аваль, ІНГ Лізинг Україна, UNiCREDIT, OTP Leasing, VAB Лізинг, СГ Еквіпмент Лізинг Україна, Кредит Європа Лізинг, Альфа Банк тощо.

Зазначимо, що окремі з лізингових компаній, які є незалежними і не входять до організаційної структури жодної з фінансових корпорацій, заключають партнерські договори з фінансовими установами з метою залучення додаткових коштів для закупівлі сільськогосподарської техніки для надання її на умовах лізингу споживачам [4, с. 21]. Так, наприклад, партнерами компанії «Євро Лізинг» є такі банки, як UNICREDIT Bank, ING Lease, Альфа-Банк, ПУМБ, Укрсиббанк, Райффайзен Банк Аваль.

При цьому варто зазначити, що перспектива залучення коштів банківських установ у якості партнера для НАК «Украгролізинг» є малоймовірною. Це пов'язано з тим, що залучення кредитних коштів від банку вимагає сплати щорічних відсотків, а це впливає на умови надання у лізинг сільськогосподарської техніки.

Можливим напрямком залучення коштів зовнішнього фінансування є налагодження співпраці з міжнародними фінансовими організаціями (наприклад ЄБРР, Світовий Банк), що надають фінансові ресурси для розвитку підприємств різних галузей промисловості. Для цього необхідно розробити прозору стратегію розвитку проекту та звіти щодо прибуткової, рентабельної діяльності підприємства [5, с. 112].

Вважаємо, що однією із проблем розвитку лізингових операцій як виду інвестиційної діяльності є відсутність повноцінних гарантій повернення інвестицій. Відсутність відповідного захисту від ти чи інших ризиків у процесі реалізації лізингового проекту може стати причиною відмови від інвестицій. Одним із найбільш дієвих способів захисту та гарантій інвестицій, якому в країні приділяється недостатньо уваги, є страхування. Однією із основних умов ефективності страхування є повнота страхового забезпечення [6, с. 20].

Відомо, що комплекс ризиків лізингових операцій можна об'єднати у дві групи – майнові та фінансові. Найбільш поширеним із них є страхування предмету лізингу (обладнання, техніку і т.д.) від класичних майнових ризиків, наприклад, від пожежі, стихійних явищ, протиправних дій третіх осіб. Страхова компанія також відшкодує додаткові витрати щодо встановлення причин настання страхового випадку [7, с. 78].

Однак, ризики лізингодавця більш специфічні і страхують їх не всі страхувальники. Лізингодавець може застрахувати фінансові ризики, пов'язані із несплатою у встановлені терміни орендних платежів або банкрутства лізингодавця. У даному випадку страхова компанія відшкодує лізинговій компанії недоодержаний прибуток.

Вартість страховки у кожному конкретному випадку розраховується окремо. Розмір страхового тарифу залежить від вартості лізингового майна, степені його зносу, умов експлуатації та вибраної програми страхування. На вартість страховки впливають також фінансово-економічні показники діяльності лізингоодержувача. При страхуванні предмету лізингу розмір тарифу становить 0,1-7%. У окремих випадках він може досягати 12%. Фінансові ризики страхуються за тарифами від 2 до 8% від страхової суми.

Механізм виплат відшкодувань при страхуванні лізингових операцій має свою специфіку, що зумовлено тим, що лізингоодержувач у складі орендної плати сплачує частинами вартість лізингового майна. Чим ближче термін закінчення договору оренди, тим меншу суму він повинен сплатити лізингодавцю. Залежно від умов договору страхування у випадку втрати цього майна страхувальник повинен сплатити страхове відшкодування лізингодавцю у розмірі несплачених орендних платежів за договором оренди, а лізингодавцю – страхову суму, що залишилася із урахуванням нормального зносу майна (не прискореного) [8].

Вважаємо, що найбільш обґрунтованою для суб'єктів державною підтримкою технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств на умовах фінансового лізингу сільськогосподарської техніки є державна підтримка через механізм компенсації вартості об'єкту лізингу.

На законодавчому рівні для введення у дію часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки державою при укладанні договорів фінансового лізингу необхідно лише розширити дію Порядку часткової компенсації вартості складної сільськогосподарської техніки при укладанні договорів фінансового лізингу.

Для лізингоотримувачів та лізингодавців цей механізм державної підтримки має певні мінуси, основним із яких є обмеженість поширення державної підтримки лише на техніку вітчизняного виробництва. Для лізингоотримувачів це обмежує їх вибір за якістю, технологічним рівнем та ціною, тим самим гальмує розвиток передових технологій сільськогосподарського виробництва. Для лізингодавця стримуючими чинниками є низька якість і висока ціна, яка не відповідає якісним характеристикам вітчизняної техніки, і у випадку невиконання договірних зобов'язань лізингоотримувача, реалізувати за необхідною для лізингодавця ціною буде дуже важко.

***Висновки з даного дослідження*.** Таким чином, розглянувши сферу фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки, варто відзначити проблеми, які перешкоджають розвитку лізингу в Україні:

- недостатній ступінь готовності лізингового законодавства;
- великий термін амортизації більшої частини техніки;

- низька платоспроможність існуючих і потенційних лізингоодержувачів, економічна та соціальна нестабільність, які призводять до високих ризиків для лізингу в Україні.

Дефіцит технічних засобів, незадовільний економічний стан багатьох сільськогосподарських підприємств та зниження купівельної спроможності сільськогосподарської продукції з точки зору придбання технічних засобів зумовлюють необхідність застосування агролізингових операцій. Перелічені передумови мають негативну природу, вони небажані й тимчасові, проте, навіть якщо ситуація достатньою мірою стабілізується, то об'єктивна необхідність агролізингу залишиться. Він стане важелем стимулювання модернізації виробництва на інноваційній основі.

Література

1. Ладюк О.Д. Розвиток лізингу в Україні: переваги і недоліки / О.Д. Ладюк // Финансы, учёт, банки. – 2008. – № 14. – С. 59-65.

2. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку / О. Грищенко // Юридичний журнал. – 2006. – № 3. – С. 32-41.

3. Погорєлова Н.П. Проблеми розвитку ринку лізингу в Україні / Н.П. Погорєлова // Держава та регіони. – 2007. – № 3. – С. 154-157.

4. Кабатова Е.В. Лизинг: понятие, правовое регулирование, международная унификация / Е.В. Кабатова. – М.: Наука, 1991. – 132 с.

5. Газман В.Д. Финансирование лизинга в России / В.Д. Газман // Финансы. – 2009. – № 6. – С. 19-23.

6. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я.В. Онищук // Фінанси України. – 2005. – № 7. – С. 106-113.

7. Брус С.І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні / С.І. Брус // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 75-85.

8. Лізинг в Україні: дорого і мало [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. investway.in.ua/lizing-v-ukraïni-dorogo-i-malo.

УДК 330.322:658

Рудь Л.П.,
к.е.н., доцент кафедри економічних дисциплін
Академія внутрішніх військ МВС України

ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Інвестиційна сфера економіки України перебуває останніми роками у скрутному становищі. Для досягнення ж стабільного економічного розвитку необхідно нарощувати інвестиційні ресурси, послідовно збільшувати частку капітальних вкладень у ВВП, поліпшувати структуру інвестиційних джерел та активізувати напрями їх вкладень. Важливим джерелом фінансування інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств є банківські кредити. Однак, це джерело для багатьох українських підприємств сьогодні не є досить вигідним і доступ ним. Тому питання банківського кредитування інвестиційної діяльності в Україні має важливе значення та вимагає детального вивчення.

***Аналіз останніх досліджень і публікацій*.** Дослідженню питання банківського кредитування підприємств присвятили свої роботи М.Л. Лапішко, М.В. Вербицька [1], М.І. Іоргачова [2], Г.М. Карамишева, А.Г. Новікова [3], Т.І. Коробчук [4]. У своїх роботах О.Є. Гудзь [5] та І.В. Іванець [6] розглядають галузеві особливості банківського кредитування підприємств агропромислового комплексу та, зокрема, сільського господарства. Існуючі дослідження хоча і відрізняються глибиною вивчення даної проблематики, однак не відображають повною мірою сучасні проблеми банківського кредитування інвестиційної діяльності в нашій країні.

***Постановка завдання*.** Проблематика, яка досліджується в роботі, зумовлює постановку таких цілей: проаналізувати сучасний стан банківського кредитування інвестиційної діяльності в Україні та визначити основні проблеми, які перешкоджають реальному сектору залучити банківські кредити.

***Виклад основного матеріалу дослідження*.** Сьогодні постає альтернатива вибору між зовнішніми та внутрішніми джерелами фінансування інвестиційної діяльності підприємств. Аналіз